

Inleiding

Met de inwerkingtreding van de Wet invoering tweestatusstelsel is in Nederland een fundamentele wijziging doorgevoerd in de asielprocedure. Waar voorheen één verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd kon worden verleend, zijn de gronden voor bescherming nu gesplitst in twee aparte statussen: vluchtelingenschap en subsidiaire bescherming. Deze ontwikkeling brengt het Nederlandse systeem meer in lijn met de praktijk in andere Europese landen, maar kent ook specifieke eigen kenmerken, zoals de onmiddellijke inwerkingtreding van de wet zonder overgangsrecht.

Het Nederlandse tweestatusstelsel

Tot voor kort voorzag artikel 29, eerste lid, van de Vreemdelingenwet 2000 in één verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd, die zowel op basis van vluchtelingenschap (conform het Vluchtelingenverdrag) als op basis van subsidiaire bescherming (artikel 15 Kwalificatierichtlijn 2011/95/EU) kon worden verleend.

Met de Wet invoering tweestatusstelsel is deze regeling gesplitst:

- Artikel 29, eerste lid Vw 2000: verblijfsvergunning op grond van vluchtelingenschap.
- Artikel 29a, eerste lid Vw 2000: verblijfsvergunning op grond van subsidiaire bescherming.

De wijziging brengt meer duidelijkheid in de aard en omvang van de verleende bescherming. Ook maakt de wet het mogelijk om voor de status van subsidiaire bescherming aanvullende voorwaarden te stellen, zoals het middelenvereiste (voldoende en structureel inkomen).

Een bijzonder kenmerk van de wet is dat de maatregelen onmiddellijk van kracht zijn bij inwerkingtreding. Er is dus geen overgangsrecht: alle aanvragen en procedures vallen direct onder het nieuwe regime.

Internationale vergelijking

In Duitsland wordt al langere tijd onderscheid gemaakt tussen de Flüchtlingsschutz en de subsidiärer Schutzstatus. Ook daar geldt dat bij inwerkingtreding van wijzigingen doorgaans geen overgangperiode wordt gehanteerd: nieuwe aanvragen worden direct volgens de aangepaste wet behandeld.

Frankrijk kent eveneens een onderscheid tussen erkenning als vluchteling (statut de réfugié) en subsidiaire bescherming (protection subsidiaire). Hier is in de praktijk sprake van onmiddellijke toepassing van wetswijzigingen, zonder overgangperiode, vergelijkbaar met Nederland.

Ook Zweden hanteert een scheiding tussen vluchtelingenschap en subsidiaire bescherming (flyktingstatus en alternativ skyddsstatus). Bij wijzigingen in het asielrecht geldt doorgaans onmiddellijke toepassing, waarbij lopende aanvragen worden beoordeeld naar het nieuwe recht.

Nederland schaart zich hiermee in het rijtje landen die kiezen voor een directe invoering van wetgeving op het gebied van asielstatussen. Dit bevordert juridische duidelijkheid, maar kan in individuele gevallen ook leiden tot onzekerheid, doordat lopende procedures plotseling onder nieuwe voorwaarden vallen.

Integratie en aanvullende vereisten

Naast het formele onderscheid tussen vluchtelingenstatus en subsidiaire bescherming, rijst de vraag welke voorwaarden aan nieuwkomers gesteld kunnen of moeten worden om duurzame integratie te bevorderen.

- Niet alleen het bezit van liquide middelen (zoals contant geld), maar juist het hebben van een aantoonbaar structureel inkomen (bijvoorbeeld uit arbeid of zelfstandige onderneming) is essentieel om afhankelijkheid van sociale voorzieningen te voorkomen en zelfredzaamheid te garanderen.

- Het beschikken over een minimaal opleidingsniveau vergelijkbaar met HBO kan bijdragen aan een betere aansluiting op de Nederlandse arbeidsmarkt en de kans op succesvolle integratie vergroten.

- Naast formele scholing is het aantoonbaar beheersen van een beroep of vak cruciaal. Denk aan beroepen in de techniek, zorg of ambachtelijke sector. Dit vormt niet alleen een middel van bestaan, maar versterkt ook de maatschappelijke waarde en participatie van de betrokkene.

- Bij toelating tot Nederland dient behalve de inkomenseis en vereist opleidingsniveau ook een lichamelijk en psychologisch onderzoek te worden uitgevoerd. De betreffende persoon die toegang tot Nederland wil moet daar aan meewerken. Mocht blijken dat deze persoon of personen lichamelijk of psychisch ernstig ziek zijn dan moet toelating tot Nederland geweigerd worden.

- Tevens dienen de bestanden van de Europese en internationale politieorganisaties voor toelating te worden geraadpleegd om na te gaan of de betreffende aanvragers criminele antecedenten hebben of hebben gehad. Mocht dit het geval zijn, dan moet toelating tot Nederland worden afgewezen.

Door deze aanvullende criteria – inkomen, opleiding, vakbekwaamheid, medische en psychologische geschiktheid, en het ontbreken van criminele antecedenten – te koppelen aan het toekennen of verlengen van verblijfsstatussen, kan Nederland de balans vinden tussen humanitaire bescherming en duurzame maatschappelijke inbedding.

Aanbevelingen wetgeving

Aan de grenzen van Europa moet voor het indienen van een asielaanvraag al worden getoetst of de betreffende persoon of personen voldoen aan de wettelijke vereisten. De gestelde wettelijke vereisten gelden ook voor nareizigers en diegenen die recht hebben op gezinshereniging. De wettelijke vereisten gelden niet voor personen onder de 18 jaar.